

Wiktoría Kukułka

e-mail: wiktoria kukulka9@gmail.com

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wpływ dyrektywy plastikowej SUP na funkcjonowanie przedsiębiorstw

DOI: 10.15611/2024.55.0.05

JEL Classification: Q5

© 2024 Wiktoría Kukułka

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Kukułka, W. (2024). Wpływ dyrektywy plastikowej SUP na funkcjonowanie przedsiębiorstw. W: D. Teneta (red.), *Zrównoważony rozwój – trendy, wyzwania, kontrowersje* (s. 62-75). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Skutki środowiskowe uzależnienia od plastiku stają się coraz bardziej dostrzegalne. Długowieczność tworzyw sztucznych, połączona z niepewnością co do skali szkód, jakie mogą one spowodować, zdeterminowała potrzebę skoncentrowania się na problemie powszechnego wykorzystywania opakowań jednorazowego użytku w prowadzeniu działalności gospodarczej. Celami niniejszego artykułu są identyfikacja i ocena strategii i środków adaptacyjnych podejmowanych przez polskie przedsiębiorstwa w reakcji na wdrożenie dyrektywy plastikowej SUP. Diagnozowano siedem mechanizmów wspomnianej dyrektywy, które oddziałują na sektor prywatny i wymuszają na przedsiębiorcach modyfikację dotychczasowego modelu biznesowego. Obiektem badań są przedsiębiorstwa z branży HoReCa, oferujące produkty, które zawierają tworzywa sztuczne. Zastosowano metodę badawczą analizy danych zastanych – raportów, sprawozdań oraz aktów prawnych. Wnioski wynikające z badań wskazują, że każdy z działających mechanizmów dyrektywy skutkuje nie tylko kosztami finansowymi dla przedsiębiorców, lecz także zmianą modelu biznesowego.

Słowa kluczowe: dyrektywa SUP, ROP, HoReCa, Polska

1. Wstęp

Jednorazowe produkty z tworzyw sztucznych stały się synonimem wygody, ale również symbolem nadmiaru i braku świadomości ekologicznej. Od butelki na wodę po plastikowe naczynia, które towarzyszą posiłkowi na wynos, jednorazowe opakowania i przedmioty stały się integralną częścią naszego codziennego życia, przyczyniając się do pogłębiania globalnego kryzysu środowiskowego. Skutki środowiskowe uzależnienia od plastiku stają się coraz bardziej dostrzegalne. Długowieczność tworzyw sztucznych, połączona z niepewnością co do skali szkód, jakie mogą one spowodować, zdeterminowała potrzebę skoncentrowania się na proble-

mie powszechnego wykorzystywania opakowań jednorazowego użytku w prowadzeniu działalności gospodarczej. W tym kontekście wprowadzenie rozwiązań regulacyjnych stało się istotnym krokiem mającym wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Ramy prawne narzucają bowiem nowe ograniczenia i normy związane z produkcją oraz dystrybucją wyrobów z tworzyw sztucznych, co wymaga rewizji strategii biznesowych oraz nakładów inwestycyjnych w poszukiwaniu ekologicznych alternatyw. W rezultacie przedsiębiorstwa zmuszone są do poszukiwania bardziej zrównoważonych materiałów i procesów produkcyjnych, aby zarówno dostosować się do nowych przepisów prawnych, jak i zminimalizować negatywny wpływ swoich działań na otoczenie.

Implementacja mechanizmów legislacyjnych powoduje konieczność adaptacji modeli biznesowych oraz strategii produkcyjnych, co stanowi wyzwanie, ale również stwarza szansę na rozwój innowacyjnych i bardziej ekologicznych praktyk biznesowych. W kontekście coraz bardziej złożonych relacji między biznesem a środowiskiem naturalnym, zgłębienie tego tematu staje się nieodzownym elementem dyskusji na temat przyszłości unijnej gospodarki oraz jej oddziaływania na planetę.

Celami niniejszego artykułu są identyfikacja i ocena strategii oraz środków adaptacyjnych podejmowanych przez polskie przedsiębiorstwa w reakcji na wdrożenie dyrektywy plastikowej SUP. Artykuł traktuje o innowacyjnych rozwiązaniach technologicznych i materiałach zastępczych wprowadzanych przez przedsiębiorstwa w celu dostosowania się do wymogów wspomnianej dyrektywy, o kosztach adaptacji do nowych przepisów oraz ich wpływie na rentowność przedsiębiorstw. Zastosowano metodę badawczą analizy danych zastanych – raportów, sprawozdań oraz aktów prawnych.

Artykuł składa się z części teoretycznej, w której opisano pojęcie i cel dyrektywy plastikowej SUP oraz części badawczej, w której diagnozie poddano siedem mechanizmów dyrektywy SUP. Przy każdym mechanizmie zostały przeanalizowane skutki jego oddziaływania na przedsiębiorstwa z branż HoReCa (Hotel, Restaurant, Catering) (Portal Spożywczy, 2024). Dodatkowo autorka proponuje kombinację najkorzystniejszych finansowo substytutów produktów jednorazowego użytku dla branży gastronomicznej i hotelarskiej.

2. Istota i cele dyrektywy SUP

Stosowanie tworzyw sztucznych rozpoczęło się ponad 100 lat temu, ale od lat 50. XX w. nastąpił gwałtowny wzrost produkcji i wykorzystywania tworzyw sztucznych. W samej Europie co roku wytwarza się ponad 25 mln t odpadów z tworzyw sztucznych, ale mniej niż 30% jest zbieranych lub poddawanych recyklingowi, a 85% zanieczyszczeń mórz to odpady z tworzyw sztucznych (Tomra, 2022). Począwszy od 2019 r. Unia Europejska podejmuje różne inicjatywy zapobiegające negatywnym efektom zewnętrznym, generowanym przez użytkowanie produktów jednorazowego użytku.

Tego rodzaju produkty definiuje jako „produkty, które są wykonane w całości lub w części z tworzywa sztucznego i które nie zostały stworzone, zaprojektowane lub wprowadzone do obrotu w celu wielokrotnego użycia lub rotacji w okresie jego użytkowania poprzez zwrócenie go producentowi w celu ponownego napełnienia lub ponownego użycia do tego samego celu, do którego został stworzony” (Komisja Europejska, 2021).

Aby ograniczyć szkody związane z zanieczyszczeniem mórz i oceanów przez odpady z tworzyw sztucznych, Unia Europejska przyjęła 5 czerwca 2019 r. Dyrektywę w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko, zwaną Dyrektywą SUP (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904...). Jednak regulacje prawne dotyczące produktów z tworzyw sztucznych nie obejmowały polskich przedsiębiorców z powodu braku przyjęcia odpowiednich przepisów, transponujących treść dyrektywy do prawa polskiego. Sama unijna dyrektywa określa tylko ramy działania dla państw członkowskich. Państwa te będą opracowywać własne regulacje prawne. Jest to zgodne z ogólną zasadą, która zakłada, że dyrektywy Unii Europejskiej nie mają bezpośredniego zastosowania w państwach członkowskich.

Ostatecznie dyrektywa SUP została zaimplementowana w Polsce Ustawą z 14 kwietnia 2023 r. o zmianie ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej. Wraz z implementacją nowelizacji, wymogi dyrektywy SUP stały się natychmiast wiążące dla firm działających w Polsce.

Obowiązująca w Polsce od 2023 r. dyrektywa SUP stanowi część unijnej strategii zmniejszania zanieczyszczenia ekosystemu tworzywami sztucznymi, promowania gospodarki o obiegu zamkniętym oraz ograniczania wytwarzanych odpadów do minimum. Komisja Europejska dąży do tego, by stworzyć gospodarkę, w której do 2030 r. wszystkie jednorazowe tworzywa sztuczne znajdujące się w obiegu będą się nadały do ponownego użycia lub recyklingu.

3. Wdrażanie dyrektywy SUP w branżach HoReCa

Od czasu wdrożenia postanowień unijnej dyrektywy SUP, działalność branż HoReCa jest regulowana głównie z powodu udostępniania klientom żywności „na wynos”, która jest zazwyczaj pakowana w jednorazowe pojemniki z tworzyw sztucznych. Ustawa SUP nakłada nowe obowiązki i ograniczenia przede wszystkim na przedsiębiorców z branż gastronomicznych, prowadzących jednostki gastronomiczne (np. restauracje, bary, kawiarnie, sklepy ze sprzedażą posiłków lub napojów na wynos typu *fast food*), które oferują konsumentom produkty spożywcze w pojemnikach, kubkach lub owijkach z tworzyw sztucznych jednorazowego użytku. Ponadto przepisy SUP dotyczą również operatorów urządzeń wendingowych (Baczyński i in., 2024).

Możliwość spożywania posiłków poza lokalem gastronomicznym („na wynos”) bezpośrednio z opakowania zwiększa ryzyko nadmiernego zaśmiecania terenu

odpadami opakowaniowymi. Po stronie restauratorów spoczywa więc konieczność oferowania opakowań zgodnych z nowymi przepisami. Także branże hotelarskie, wykorzystujące liczne rodzaje tworzyw sztucznych jednorazowego użytku w celu ułatwienia obsługi gości, utrzymania higieny oraz zapewnienia wygody są zobowiązane do zmiany wzorców zarządzania.

Nadrzędnym celem dyrektywy SUP jest transformacja dotychczasowych modeli biznesowych w modele innowacyjne i zrównoważone, pozwalające na ograniczenie negatywnego wpływu produktów z tworzyw sztucznych na środowisko naturalne oraz na zdrowie człowieka. Wdrażanie nowych przepisów prawnych przebiega z wykorzystaniem siedmiu opisanych dalej mechanizmów działania, które wpływają na funkcjonowanie polskich przedsiębiorstw (Pakowski, 2021).

3.1. Mechanizm wykluczenia

Możliwość spożywania posiłków na wynos bezpośrednio z opakowania często skutkuje nadmiernym zaśmiecaniem terenów i wód odpadami opakowaniowymi. By zredukować konsekwencje wciąż obecnej tendencji do zaśmiecania wśród konsumentów, w dyrektywie SUP przewidziany został tzw. mechanizm wykluczenia. Celem tego mechanizmu jest zakazanie stosowania niektórych rodzajów wyrobów jednorazowego użytku (wyodrębnionych w załączniku nr 7 do ustawy produktowej) oraz produktów wykonanych z oksydegradowalnych tworzyw sztucznych (Pakowski, 2021). Do produktów, które zostały objęte zakresem regulacyjnym dyrektywy, zakwalifikowane zostały (Komisja Europejska, 2021):

- patyczki higieniczne, z wyjątkiem patyczków do użytku medycznego;
- sztucce (widelce, noże, łyżki, pałeczki);
- talerze;
- słomki, z wyjątkiem słomek przeznaczonych do celów medycznych;
- mieszadełka do napojów;
- patyczki mocowane do balonów;
- pojemniki na żywność wykonane z polistyrenu ekspandowanego, tj. pojemniki takie jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczenia w nich żywności, która jest: przeznaczona do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos, zazwyczaj spożywana bezpośrednio z pojemnika raz gotowa do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzanie, gotowanie czy podgrzewanie, w tym pojemniki na żywność typu *fast food* lub na inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem pojemników na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;
- pojemniki na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, wykonane z polistyrenu ekspandowanego;
- kubki na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, wykonane z polistyrenu ekspandowanego.

Tabela 1. Substytuty tworzyw sztucznych dla branży HoReCa

Substytuty tworzyw sztucznych dla branż HoReCa	Właściwości	Zastosowanie	Cena hurtowa* (zł) za 100 szt. talerzy (18-20cm)
Karton, celuloza	lekki, pochodzenia naturalnego, biodegradowalny, podlega recyklingowi; odporny na zmiany temperatur	zastawy stołowe, kubki do kawy, słomki, patyczki do uszu, torby, opakowania na przekąski	10-30
Bambus	lekki, wytrzymały, pochodzenia naturalnego, biodegradowalny; odporny na zmiany temperatur	zastawy stołowe, sztucce, słomki i mieszadełka do napojów, patyczki do uszu, sztucce, szczoteczki do zębów, torby na zakupy, tacki	25-40
Szkło	biodegradowalne; może być poddawane recyklingowi wielokrotnie; możliwość czyszczenia i sterylizacji	zastawy stołowe, słomki, mieszadełka do napojów	650-800
Otręby pszenne	lekkie, jadalne, pochodzenia naturalnego, biodegradowalne	zastawy stołowe	120-200
Konopia	lekka, pochodzenia naturalnego, biodegradowalna, podlega recyklingowi; odporny na zmiany temperatur	zastawy stołowe, sztucce, opakowania wielofunkcyjne na żywność, torby na zakupy, tacki	400-550
Resztki trzciny cukrowej (bagassa)	lekkie, pochodzenia naturalnego, odporne na wysoką i niską temperaturę oraz wilgoć w warunkach nie dłużej niż 24 godziny	zastawy stołowe, sztucce, opakowania wielofunkcyjne na żywność, tacki	25-40
Stal nierdzewna	wytrzymała; łatwa do czyszczenia; odporna na wysoką i niską temperaturę oraz wilgoć	zastawy stołowe, sztucce opakowania wielofunkcyjne na żywność, tacki, kubki	250-400
Ceramika	wytrzymała, łatwa do czyszczenia, odporna na wysoką i niską temperaturę oraz wilgoć	zastawy stołowe	600-2500

* Przedziały cenowe zostały ustalone na podstawie cen polskich hurtowni. Dane pochodzą z I kwartału 2024 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (Fałek, 2023; Greenuso, 2021).

W związku z zakazem wprowadzania do obrotu wymienionych produktów, przedsiębiorstwa z branż HoReCo zostały zmuszone do znalezienia ekologicznych odpowiedników dotychczas używanych opakowań na żywność i przedmioty higieniczne z tworzyw sztucznych. Od lipca 2024 r. wspomniane firmy będą musiały oferować konsumentom opakowania alternatywne, a także weryfikować, czy konkretny rodzaj opakowania ma charakter alternatywny. Jest to problematyczne ze względu na częsty brak podanego składu materiałowego na danym opakowaniu (Baczyński i in., 2024).

Modyfikacja asortymentu produktowego w odpowiedzi na dyrektywę SUP stanowi kluczowy element adaptacji przedsiębiorstw do nowego kontekstu regulacyjnego, który nakłada ograniczenia na stosowanie jednorazowych opakowań z tworzyw sztucznych. Ten proces przekształcenia wymaga zarówno zmian w istniejących produktach, jak i wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań, stawiając przed przedsiębiorstwami zarówno wyzwania techniczne, jak i koncepcyjne. Okazuje się, że jednorazowe produkty wykonane z tworzyw sztucznych mogą zostać zastąpione alternatywami wielokrotnego użytku (tab. 1).

Dla przedsiębiorstw z branż HoReCa substytuty jednorazowych opakowań z tworzyw sztucznych mogą być droższe niż te z polimerów, ale nie zawsze. Ceny różnią się w zależności od wielu czynników, takich jak rodzaj materiału użytego do produkcji, maksymalny okres użytkowania, dostępność surowców, skala produkcji oraz lokalizacja dostawcy. Przykładowo, opakowania biodegradowalne lub oparte na surowcach odnawialnych mogą być droższe ze względu na wyższe koszty produkcji i ograniczoną dostępność surowców. Jednakże wraz ze wzrostem podaży alternatywnych opcji oraz rozwijaniem się technologii produkcji, ceny mogą spaść (Bankier.pl, 2021).

Rozwiązaniem, które cieszy się coraz większą popularnością u restauratorów, jest zmywarka gastronomiczna. Choć jest to kosztowne przedsięwzięcie, w perspektywie długoterminowej przynosi liczne korzyści w postaci np. oszczędności na zakupie jednorazowych plastikowych naczyń oraz sztućców, mniejszych opłat za utylizację odpadów czy też uproszczonej ewidencji odpadów (Gastrowiedza, 2024). Ponadto warto zauważyć, że koszty związane z jednorazowymi plastikowymi opakowaniami nie uwzględniają często kosztów związanych z ich negatywnym wpływem na środowisko naturalne, utylizacji, sprzątnięcia i recyklingu plastiku. W związku z tym alternatywne opcje obecnie są droższe, mogą jednak przynieść długoterminowe korzyści dla środowiska oraz zdrowia publicznego. Wprowadzenie ekologicznych i innowacyjnych form opakowań wymaga poniesienia nakładów inwestycyjnych, modyfikacji procesów produkcyjnych, dostosowania infrastruktury oraz przeszkolenia personelu (Gastrowiedza, 2024).

3.2. Mechanizm miarkowania

Drugim mechanizmem służącym do urzeczywistniania celów dyrektywy SUP jest mechanizm kontrolowania, zwany również mechanizmem miarkowania. Ma on za zadanie „zniechęcać” producentów, dystrybutorów i konsumentów do korzystania z produktów wymienionych w załączniku nr 7 do ustawy produktowej. W celu spełnienia tego założenia opracowano trzy instrumenty (Pakowski, 2021): obowiązek pobierania opłaty od nabywcy, obowiązek prowadzenia ewidencji, a także obowiązek finansowania publicznych kampanii edukacyjnych.

3.2.1. Obowiązek pobierania opłaty od nabywcy

Nowe przepisy w Polsce wdrożone na mocy dyrektywy SUP będą dotyczyły również konsumentów (użytkowników końcowych). Od 1 stycznia 2024 r. przedsiębiorcy, prowadzący jednostkę gastronomiczną, za niektóre produkty jednorazowego użytku, które są wydawane klientom (takie jak opakowania na żywność „na wynos” lub napoje) jest doliczana opłata do ceny produktu (Ustawa z 14 kwietnia 2023..., art. 3b. 1). Wysokość ceny za sztukę produktu jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych będącego opakowaniem wynosi 0,20 zł w przypadku kubków na napoje, w tym ich pokrywek i wieczek, 0,25 zł przypadku pojemników na żywność, w tym pojemników takich jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowanych w celu umieszczenia w nich żywności, która jest: a) przeznaczona do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos, b) zazwyczaj spożywana bezpośrednio z pojemnika, c) gotowa do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzanie, gotowanie czy podgrzewanie (w tym pojemników na żywność typu *fast food* lub na inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem pojemników na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność).

Ponadto 1 lipca 2024 r. przedsiębiorcy zostali zobowiązani do zapewnienia klientom alternatywy w postaci opakowań wielokrotnego użytku lub opakowań wykonanych z materiałów biodegradowalnych. Wpływy z opłat są przeznaczane na pokrycie kosztów gospodarowania odpadami wytwarzanymi z opakowań objętych regulacjami (Baczyński i in., 2024).

3.2.2. Obowiązek prowadzenia ewidencji

Kwestia produktów z tworzyw sztucznych objętych wykluczeniem nie ogranicza się tylko do samego zakazu użytkowania tych dóbr. Od 24 maja 2024 r. polscy przedsiębiorcy są zobligowani do zarejestrowania się lub złożenia wniosku o aktualizację wpisu w Bazie danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO) (Ministerstwo Klimatu i Środowiska, 2019). Od tego momentu przedsiębiorcy powinni corocznie ewidencjonować nabyte oraz wydane konsumentom produkty SUP uznane za zakazane we wprowadzaniu do obrotu. Dane zawarte w sprawozdaniu BDO umożliwiają weryfikację wysokości wniesionej opłaty należnej za wprowa-

dzzone do obrotu produkty z tworzyw jednorazowego użytku, a uzyskany w urzędzie numer rejestrowy BDO jest potrzebny do odebrania odpadów przez firmę zajmującą się ich utylizacją. Ewidencja musi zawierać informacje o masie albo liczbie produktów wprowadzonych do obrotu dla danego roku kalendarzowego. Należy ewidencjonować indywidualnie dla każdej prowadzonej jednostki handlowej lub gastronomicznej (Baczyński i in., 2024).

3.2.3. Obowiązek finansowania publicznych kampanii edukacyjnych

Wprowadzenie nowych wymogów prawnych związanych z jednorazowymi tworzywami sztucznymi (SUP) ma na celu kształtowanie właściwych postaw u konsumentów oraz zwiększenie ich świadomości w zakresie odpowiedniego gospodarowania odpadami pochodzącymi z opakowań. Każdy przedsiębiorca wprowadzający do obrotu produkty jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych wymienione w pkt 5-9 załącznika nr 10 do ustawy jest zobowiązany do finansowania publicznych kampanii edukacyjnych. Publiczne kampanie edukacyjne obejmują wszelkie działania mające na celu podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami powstałymi z produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych. Pod pojęciem kampanii edukacyjnej kryje się złożony zestaw działań, których celem jest nie tylko informowanie, ale przede wszystkim kształtowanie postaw proekologicznych oraz promowanie zachowań zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju (Deloitte, 2023). Kluczowymi elementami tych kampanii są:

- zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat konsekwencji niewłaściwego postępowania z odpadami opakowaniowymi dla środowiska naturalnego,
- edukowanie o sposobie segregacji odpadów, redukcji zużycia plastiku oraz substytuowania opakowań z tworzyw sztucznych ekologicznymi zamiennikami,
- dostarczanie informacji na temat dostępnych systemów recyklingu oraz sposobów, w jaki społeczeństwo może aktywnie uczestniczyć w procesie recyklingu i odzyskiwania surowców z odpadów opakowaniowych.

Wysokość stawek opłaty na publiczne kampanie edukacyjne według ustawy wynosi odpowiednio:

- 0,05 zł za 1 kg wprowadzonego do obrotu produktu wymienionego w pkt 8 załącznika nr 10 do ustawy oraz narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne;
- 0,01 zł za 10 sztuk wprowadzonych do obrotu produktów wymienionych w pkt 5 załącznika nr 10 do ustawy;
- 0,01 zł za sztukę wprowadzonych do obrotu produktów wymienionych w pkt 6, 7 i 9 załącznika nr 10 do ustawy (Ustawa z dnia 11 maja 2001...).

Warto wspomnieć, że możliwe jest nieuiszczanie powyższych opłat. Wówczas przedsiębiorca powinien:

- a) przekazywać kwoty w wysokości co najmniej 2% wartości netto opakowań wprowadzonych do obrotu w poprzednim roku kalendarzowym bezpośrednio na wskazany rachunek Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW);
- b) współpracować z organizacją odzysku opakowań – z tego rozwiązania może skorzystać każdy podmiot, który wprowadza towar w opakowaniach na rynek krajowy, niezależnie od sposobu uregulowania opłaty produktowej (Interzero, b.d.).

3.3. Mechanizm ograniczania

Z raportów Komisji Europejskiej wynika, że jednorazowe plastikowe butelki oraz nakrętki wciąż są najczęściej znajdowanymi przedmiotami na europejskich plażach. Ponadto ogromne ilości odkręconych zakrętek od butelek nie zostają nigdy odzyskane. Pozostała część trafia do w sortowni do frakcji drobnej, a dalej do spalania lub na składowisko, ponieważ nie ma rentownej technologii sortowania niewielkich elementów (Józwiak, 2023).

By zminimalizować zaśmiecanie środowiska butelkami PET, przedsiębiorcy są zobowiązani zgodnie z dyrektywą SUP do trwałego przytwierdzenia wieczek i zakrętek do butelek na napoje wykonane z tworzywa sztucznego o pojemności do 3 l. Ten nakaz obejmuje także mleko oraz napoje mleczne, roślinne, soki i nektary. Ustawa SUP nakłada ten obowiązek na przedsiębiorców od 1 lipca 2024 r., mając na celu redukcję zanieczyszczenia miejsc publicznych przez te elementy opakowaniowe.

Podczas opracowywania nowych regulacji swoje uwagi zgłosiła Polska Federacja Producentów Żywności Związek Pracodawców (PFPŻ ZP). Dotyczyły one potencjalnych konsekwencji implementacji unijnego obowiązku trwałego mocowania nakrętek do butelek z tworzyw sztucznych. Według tych uwag wprowadzenie obowiązku może spowodować wzrost kosztów produkcji w całej Unii Europejskiej o 2,7 mld euro, co wynika z konieczności dostosowania ok. 1350 linii rozlewowych. Co więcej, z badań PwC wynika, że ze względu na cięższe nakrętki, nowe wymogi mogą prowadzić do zwiększonego zużycia plastiku o 200 tys. t w skali UE oraz dodatkowej emisji CO₂ na poziomie 381 tys. t. Obawy przedsiębiorców nie zostały uwzględnione, a wprowadzenie nowych przepisów może być obciążone kosztami zarówno dla producentów, jak i dla konsumentów, przy wątpliwych korzyściach dla środowiska (Wolf, 2024).

3.4. Mechanizm recyklingowy

Państwa członkowskie Unii Europejskiej dążą do zmniejszenia ilości odpadów trafiających na składowiska, promując recykling i inne procesy odzysku. Według ustawy z 14 kwietnia 2023 r. „przedsiębiorca jest obowiązany do zapewnienia odzysku, a w szczególności recyklingu, odpadów takiego samego rodzaju jak odpady powstałe z produktów wymienionych w załączniku nr 4a do ustawy wprowadzonych przez niego do ob-

rotu”. Z początkiem 2025 r. przedsiębiorcy wprowadzający produkty w jednorazowych opakowaniach z tworzyw sztucznych będą zobowiązani do zapewnienia co najmniej 25% udziału tworzyw sztucznych otrzymanych z recyklingu (jeżeli głównym składnikiem tych opakowań jest politereftalan etylenu), a do 2030 r. udział ten ma wynosić co najmniej 30%. W przypadku nieosiągnięcia danego udziału tworzyw sztucznych podanych recyklingowi, przedsiębiorca poniesie opłatę produktową obliczaną jako iloczyn stawki opłaty produktowej i różnicy między wymaganym a osiągniętym poziomem odpowiednio odzysku, recyklingu albo zbierania, przeliczonej na wielkość wyrażoną w masie produktów (Ustawa z dnia 14 kwietnia 2023...).

3.5. Mechanizm informowania

Od lipca 2022 r. weszły w życie wytyczne dotyczące etykietowania opakowań jednorazowych. W tym samym roku wprowadzono nakaz opatrzenia produktu w stosowne logo informujące, że w produkcie znajduje się plastik (rys. 1). Według polskiej ustawy opartej na dyrektywie SUP w skład mechanizmu informowania wchodzi również obowiązek umieszczania informacji o odpowiednich sposobach utylizowania i recyklingu odpadów, a także wzmianki o negatywnym wpływie danego produktu na środowisko. Wspomniane nadruki występują na środkach higienicznych dla kobiet, chusteczkach nawilżających, wyrobach tytoniowych z filtrami zawierającymi plastik oraz kubkach do kawy lub napojów. Oznakowania mają być umieszczane nie tylko na produktach w całości wykonanych z plastiku, ale także na tych częściowo zawierających plastik. Na właścicielach lokali gastronomicznych i hotelarskich spoczywa obowiązek dopilnowania posiadania odpowiednich etykiet na oferowanych produktach (Ustawa z dnia 14 kwietnia 2023...).

Rysunek 1. Wzór oznakowania produktów SUP dotyczący kubków na napoje

Źródło: (Baczyński i in., 2024).

3.6. Mechanizm selektywnej zbiórki

Od 2025 r. ci, którzy wprowadzają do obiegu napoje w butelkach o pojemności do 3 l wykonanych z tworzyw sztucznych, będą musieli osiągnąć roczny poziom selektywnej zbiórki odpadów wytworzonych przez te opakowania ustalony na poziomie ponad 77% (od 2025 r.), a w kolejnych latach na poziomie 90% (od 2029 r.). Te poziomy zbiórki będą realizowane w ramach systemu kaucyjnego, który powinien zacząć obowiązywać od stycznia 2025 r. (Ustawa z dnia 14 kwietnia 2023...).

Wprowadzenie selektywnej zbiórki zgodnie z dyrektywą SUP wiąże się dla przedsiębiorców z branży gastronomicznej i hotelarskiej z kosztami i z obowiązkami. Jednym z nich jest konieczność zakupu i instalacji odpowiednich kontenerów i pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, co może generować znaczne koszty początkowe dla przedsiębiorstw. Dodatkowo, jeśli lokalizacja przedsiębiorstwa nie jest dostosowana do segregacji odpadów, może być konieczne przeprowadzenie prac remontowych lub modernizacyjnych. Wprowadzenie selektywnej zbiórki wymaga również szkolenia personelu w zakresie właściwej segregacji odpadów. Koszty związane z organizacją szkoleń lub zatrudnieniem specjalistów ds. gospodarowania odpadami mogą być znaczące. Ponadto przedsiębiorstwa są zobowiązane do prowadzenia odpowiedniej dokumentacji, dotyczącej gospodarowania odpadami, w tym raportowania ilości oraz rodzajów segregowanych odpadów. To może wymagać wprowadzenia nowych procedur administracyjnych oraz regularnego raportowania organom nadzorczym (Baczyński i in., 2024).

3.7. Mechanizm rozszerzonej odpowiedzialności producenta

Rozszerzona odpowiedzialność producenta (ROP) stanowi zestaw środków podjętych w celu zapewnienia, aby wprowadzający produkty, w tym produkty w opakowaniach, ponosili odpowiedzialność finansową albo odpowiedzialność finansową i organizacyjną na etapie cyklu życia produktu, gdy staje się on odpadem. Przez pojęcie „wprowadzający” rozumieć należy każdą firmę wprowadzającą produkty SUP na rynek, a nie tylko ich producenta, Dlatego też wpływ ROP rozciąga się na supermarkety, restauratorów, hotele, kawiarnie i firmy produkujące żywność. Innymi słowy, idea ROP nakłada na przedsiębiorców z branży HoReCa odpowiedzialność za partycypowanie w kosztach związanych z gospodarowaniem odpadami, co obejmuje zbieranie, transport, przetwarzanie, oczyszczanie i działania uświadamiające. Opłaty na poczet kosztów zagospodarowania odpadów należy wносить na specjalny rachunek marszałka województwa (Deloitte, 2022).

Pomimo konieczności dostosowania ROP zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”, pojawia się kilka problemów związanych z przypisaniem odpowiedzialności. Pod znakiem zapytania pozostaje wciąż kwestia obliczania kosztów zarządzania końcowym etapem życia produktu w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Dla polskich przedsiębiorców działających na rynku unijnym jest to szczególnie uciążliwe, gdyż z jednej strony są państwa, w których koszty ponosi wprowadzający lub producent, a z drugiej – grupa państw, w których koszty gospodarowania odpadami są często przeliczane na konsumentów (SlowPack, 2024).

4. Zakończenie

Nowe przepisy stawiają przed branżami HoReCa wiele wyzwań, dlatego tak ważne jest, aby przedsiębiorstwa przygotowały się do spełnienia nowych wymogów. Wprowadzenie surowszych norm dotyczących produktów i opakowań wymaga od firm

dostosowania się do nowych przepisów, co może generować dodatkowe koszty oraz wymagać inwestycji w innowacje produktowe. Jednakże przedsiębiorstwa, które szybko dostosują się do dyrektywy SUP, mogą zyskać przewagę konkurencyjną na rynku oraz stać się prekursorami nowych zrównoważonych form opakowań. Ponadto dyrektywa zachęca do poszukiwania alternatywnych materiałów oraz wprowadzania efektywniejszych technologii recyklingu. W rezultacie przedsiębiorstwa mogą przyczynić się do budowy bardziej zrównoważonej przyszłości oraz poprawy stanu środowiska naturalnego.

Raporty i badania wskazują na wciąż obserwowaną tendencję, że konsumenci mniej cenią przedmioty jednorazowego użytku niż przedmioty wielokrotnego użytku, co sprawia, że są one bardziej narażone na nieostrożną utylizację i zaśmiecanie środowiska, co jest problemem społecznym, którego przyczyną jest często nieodpowiedzialne gospodarowanie produktami jednorazowego użytku przez użytkownika końcowego. Można zatem zadać pytanie, czy nowe restrykcyjne wymagania, które dotyczą przedsiębiorców, są sprawiedliwe? Pod znakiem zapytania pozostaje kwestia tego, czy rozwiązaniem tego problemu nie powinna być wzajemna współpraca wszystkich podmiotów funkcjonujących w społeczeństwie i równomierny podział odpowiedzialności pomiędzy producentami, przedsiębiorcami wprowadzającymi towary zawierające tworzywa sztuczne do obiegu a konsumentami, aby nie tylko jedna strona była obciążona wymogami dyrektywy. Z tego powodu też aparat państwowy powinien promować archetyp świadomego konsumenta, gdyż to stanowi kluczowy element sukcesu w adaptacji do nowych wytycznych legislacyjnych.

Dyrektywa SUP wykazuje kompleksowe podejście do problemu plastikowych odpadów. Wnioski wynikające z artykułu dowodzą, że każdy z działających mechanizmów dyrektywy skutkuje nie tylko kosztami finansowymi dla przedsiębiorców, ale również poszukiwaniami alternatywnych surowców, modyfikacją oferty produktowej, poszukiwaniem nowych partnerów biznesowych oraz edukowaniem kadr, co wymaga odpowiednich kompetencji zarządczych oraz często również audytu. Unijne zmiany w zakresie gospodarowania tworzywami sztucznymi na pewno wprowadzą nowe kryterium oceny atrakcyjności polskich biznesów – ukierunkowanie na zrównoważony rozwój oraz zdolności adaptacyjne do potrzeb środowiska przyrodniczego.

Cel niniejszego artykułu został osiągnięty poprzez zidentyfikowanie środków adaptacyjnych, jakimi mogą posłużyć się przedsiębiorstwa w reakcji na oddziaływanie mechanizmów dyrektywy. Szczególną uwagę poświęcono propozycji zrównoważonych odpowiedników dotychczas używanych opakowań na żywność lub przedmioty higieniczne z tworzyw sztucznych. Ponadto próba realizacji celu ujawniła ograniczenia badawcze w postaci m.in. braku możliwości przeprowadzenia bezpośrednich wywiadów z przedsiębiorstwami z branży HoReCa z zamiarem weryfikacji zgromadzonych informacji, które wykorzystano do opracowania tekstu oraz ograniczonej próby badawczej, skupiającej się na jednej branży. W związku z tym należy powiększyć grupę badawczą, a dalsze pogłębione badania prowadzić na większej próbie konkretnych przedsiębiorstw.

Literatura

- Baczyński, K., Dziczek, M., Barańska, K., Uziębło-Kowalska, S. i Przybylski, M. (2024). *Przewodnik SUP 2024*. EKO PAK. <https://eko-pak.biz/>
- Bankier.pl. (2021). *Plastik zniknie z rynku. Koszty zmian obciążą kieszenie konsumentów*. <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Plastik-zniknie-z-rynku-Koszty-zmian-obciaza-kieszenie-konsumentow-8120378.html>
- Deloitte. (2022). *Czym jest Rozszerzona Odpowiedzialność Producenta (ROP) i jakie są planowane zmiany ws. ROP?* <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/tax/articles/Czym-jest-Rozszerzona-Odpowiedzialnosc-Producenta-ROP-i-jakie-sa-planowane-zmiany-ws-ROP.html>
- Deloitte. (2023). *Dyrektywa SUP – finansowanie publicznych kampanii edukacyjnych (PKE)*. <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/tax/articles/Ekspres-esg-podatkowym-okiem/Dyrektywa-SUP-finansowanie-publicznych-kampanii-edukacyjnych-PKE.html>
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko (Dz. U. UE L 155/1 z 12.06.2019)
- Fałek, A. (2023). *Dyrektywa plastikowa – co oznacza dla gastronomii? [Aktualizacja]*. Gastrro.pl. <https://www.gastrro.pl/blog/dyrektywa-plastikowa-co-oznacza-dla-gastronomii/>
- Gastrowiedza. (2024). *Plastikowa dyrektywa, a biznes gastronomiczny*. <https://gastrowiedza.pl/wiadomosci-gastronomiczne/plastikowa-dyrektywa-w-gastronomii-winterhalter>
- Greenuso. (2021). *Plastikowe substytuty*. <https://blog.greenuso.com/pl/substytuty-tworzyw-sztucznych/>
- Interzero. (b.d.). *Do You Introduce Packaged Products or Packaging to the Domestic Market? You Have a Duty to Conduct Public Education Campaigns*. Pobrano 15 marca 2024 z: <https://interzero.pl/en/services/product-fee/educational-campaigns/>
- Jóźwiak, Z. (2023). *Nakrętki razem z butelką – tak będzie już od połowy 2024 r.* <https://www.prawo.pl/biznes/nakretki-beda-przytwardzone-do-butelki-od-polowy-2024-r,521024.html>
- Komisja Europejska. (2021). *Wytyczne Komisji dotyczące produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko (Dz. U. UE C 216/1 z 7.06.2021)*
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska. (2019). *Rejestr BDO*. <https://www.gov.pl/web/klimat/rejestr-bdo>
- Pakowski, M. (2021). *Rozszerzona odpowiedzialność producenta. Co zmieni implementacja Dyrektywy SUP*. PARP. <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/76728:rozszerzona-odpowiedzialnosc-producenta-co-zmieni-implementacja-dyrektywy-sup>
- Portal Spożywczy. (2024). *SUP krok po kroku. Kogo te przepisy dotyczą?* <https://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/sup-krok-po-kroku-kogo-te-przepisy-dotycza,246293.html>
- SlowPack. (2024). *Ustawa SUP – Dyrektywa Plastikowa i wynikające z niej zmiany. Na co należy się przygotować od 1 stycznia 2024?* <https://slowpack.pl/Ustawa-SUP-dyrektywa-plastikowa-i-wynikajace-z-niej-zmiany-Na-co-nalezysie-przygotowac-od-1-stycznia-2024-blog-pol-1704372988.html>
- Tomra. (2022). *What Is the Single-Use Plastics Directive?* <https://circular.tomra.com/explore/what-is-the-single-use-plastics-directive>
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 roku o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami (Dz. U. z 2001 r. Nr 63, poz. 639)
- Ustawa z dnia 14 kwietnia 2023 r. o zmianie ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej oraz niektórych innych ustaw. (Dz. U. z 2023 r., poz. 877)
- Wolf, O. (2024). *Nakrętka z butelką. „Zwiększenie zużycia plastiku, koszty dla producentów”*. <https://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/nakretka-z-butelka-quot-zwiekszenie-zuzycia-plastiku-koszty-dla-producentow-quot,247181.html>

The Impact of the Single-use Plastics (SUP) Directive on Business Operations

Abstract: The environmental effects of plastic addiction are becoming increasingly apparent. The longevity of plastics, combined with uncertainty about the extent of the damage they can cause, has determined the need to focus on the problem of widespread use of single-use packaging in the conduct of business. The purpose of this article is to identify and evaluate the strategies and adaptation measures taken by Polish enterprises in response to the implementation of the SUP plastic directive. Seven mechanisms of the aforementioned directive that affect the private sector and force entrepreneurs to modify their existing business model were diagnosed. The object of the research is HoReCa enterprises offering products that contain plastics. The research method used was the analysis of foundational data – reports, reports and legal acts. The conclusions of the research indicate that each of the directive mechanisms in operation results not only in financial costs for entrepreneurs, but also in a change of the business model.

Keywords: SUP Directive, ERP, HoReCa, Poland